

СЛОВО МОЛОДИМ ВЧЕНИМ

Анна Наконечна

асистент кафедри теорії та філософії права
Львівського національного університету імені Івана Франка
(м. Львів, Україна)
anna.nakonechna@gmail.com

УДК 340.12

МІЖНАРОДНИЙ БІЛІЬ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПОТРЕБОВИЙ ВИМІР

АНОТАЦІЯ. Загальна декларація прав людини, а також похідні від неї інші складові Міжнародного білля про права людини, до якого вона входить, були предметом нечисленних досліджень, що базувалися на різноманітних методологічних підходах. Проте зазначені акти поки що не ставали предметом наукового дослідження з позиції потребового підходу. Останній ґрунтується на соціально-правовій парадигмі та є гранично-гуманістичним, оскільки його осердям є реальне існування кожної людини, яке неминуче опосередковується процесом задоволення її потреб.

Метою дослідження є висвітлення та обґрунтування результатів саме такого дослідження.

Виявлено фіксацію людських потреб та інтересів у Загальній декларації прав людини та Міжнародних пактах Організації Об'єднаних Націй 1966 р. про права людини. Здійснено дещо нетрадиційну класифікацію таких потреб та інтересів. Визначено кількісні показники кожного з різновидів потреб (інтересів), передбачених цим первинним Міжнародним біллем про права людини. Так, за критерієм життєдіяльності, в якій виникають та існують людські потреби (інтереси), серед останніх найбільшу питому вагу займають потреби (інтереси) особистісні (14 випадків), далі йдуть потреби (інтереси) у сфері соціального захисту (9 випадків), економічні (5 випадків), культурно-духовні (3 випадки); залежно від виду носіїв потреб у досліджених міжнародно-правових актах більше акцентовано увагу саме на потребах (інтересах) індивідуальних (20 випадків), колективно-індивідуальних (14 випадків) та колективних (4 випадки).

Базовими концептуальними підходами для формування методології цього дослідження є соціально-детерміністична парадигма та діалектичний підхід. Згідно з соціально-детерміністичною парадигмою права людини обумовлюються біосоціальними чинниками. Спираючись на діалектичний підхід, можна пояснити при-

© Анна Наконечна, 2018

чину фіксації тих чи інших прав у міжнародних актах, дослідити їх взаємозв'язок, взаємообумовленість та історичний розвиток. Цим зумовлені методи дослідження Міжнародного білля про права людини, зокрема потребний підхід, конкретно-історичний метод, методи кількісного та якісного аналізу.

Потребний підхід постулює ідею про те, що сутність соціальних явищ становлять ті корисні їх сторони, які можуть бути використані людиною та суспільством для задоволення їхніх потреб. Конкретно-історичний метод передбачає з'ясування умов, за яких приймалися досліджувані міжнародно-правові акти. Метод якісного аналізу дає змогу розглянути сутність людських потреб (інтересів), передбачених цими актами. За допомогою методу кількісного аналізу визначено кількість випадків фіксації різноманітних видів потреб (інтересів) у досліджуваних міжнародно-правових актах.

Ключові слова: особистісні потреби (інтереси); економічні потреби (інтереси); політичні потреби (інтереси); культурно-духовні потреби (інтереси).

У зв'язку з 70-річчям Загальної декларації прав людини (далі – Декларація)¹ слід сказати, що вона, а також похідні від неї інші складові Міжнародного білля прав людини², до якого вона входить, протягом зазначеного часу були предметом багатьох досліджень, які базувалися на різноманітних методологічних підходах. Проте зазначені акти поки що не ставали предметом наукового дослідження з позиції потребного підходу. Останній ґрунтується на соціально-правовій парадигмі та є гранично-гуманістичним, оскільки його осердям є реальне існування кожної людини, яке неминуче опосередковується процесом задоволення її потреб³.

Базовими терміно-поняттями означеного підходу є, ясна річ, “потреба” та “інтерес”. При цьому зауважимо, що “двійником” поняття “потреба” є поняття “інтерес”, оскільки “інтерес” не є нічим іншим, як усвідомленою потребою. А отже, приділяти увагу терміно-поняттям “інтерес” і “потреба” у згаданих актах будемо рівною мірою.

Також комплексно аналізувалися праці вчених у сфері теорії права. Так, для детального вивчення потребного підходу було досліджено праці П. Рабіновича, Р. Гаврилюк. Першовідкривачем ідеї потребного підходу до праворозуміння й правопізнання, говорячи мовою сучасної науки, став Сократ. Його пріоритет і заслуги в цьому безперечні, як безперечно й те, що тільки він сформулював питання про потребове пізнан-

¹ Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 28.09.2018).

² Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 28.08.2018); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 28.08.2018).

³ П Рабінович, *Социалистическое право как ценность* (Вища школа 1985) 8-13; П Рабінович, *Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник* (Край 2008) 18.

ня права, а ще точніше – позначив принцип потребового правопізнання. Відтоді і дотепер у різних формах цей принцип був присутній практично в усіх природно-правових та інших методах правопізнання. Переконливим свідченням цього факту стало, зокрема, і дослідження методологічної традиції доктрини природного права⁴. Однак у ролі спеціального природно-правового пізнавального інструмента потребовий підхід до правопізнання, відповідно до сучасного рівня розвитку юридичної науки, був сформульований ще в межах позитивістської традиції правопізнання відомим українським філософом, методологом і теоретиком права П. Рабіновичем, який його поступово конкретизував і застосував до виявлення сутності праворозуміння⁵.

Потребовий підхід постулює ідею про те, що сутність соціальних явищ становлять ті корисні їх сторони, які можуть бути використані людиною та суспільством для задоволення їхніх потреб. Відтак саме праворозуміння нині визначається автором як відображення у людській свідомості тих властивостей “правоявищ”, які є корисними для задоволення потреб людини чи суспільства.

Реалізація потребового підходу для розуміння сутності правових явищ потребує таких дій: 1) слід досягнути загальне розуміння потреб різних суб’єктів суспільства, для чого необхідне, зокрема, з’ясування співвідношення цих потреб із такими суміжними явищами, як інтереси, мотиви, цілі відповідних суб’єктів; 2) необхідно виокремити основні різновиди таких потреб, зважаючи на їхню певну класифікацію; 3) мають бути здобуті змістовні знання стосовно потреб: а) загальносоціальних; б) групових; в) індивідуальних у тому суспільстві, де сформоване, функціонує та розвивається досліджуване правове явище; 4) потрібно встановити: а) потреби яких саме суб’єктів (тобто чиї потреби – чи то окремих індивідів, чи то певних їх спільнот, об’єднань, чи то суспільства загалом) задовольняє досліджуваний феномен; б) які ж саме види таких потреб він задовольняє; 5) слід з’ясувати, чи здатний досліджуваний правовий феномен бути засобом, інструментом задоволення певних потреб, а якщо здатний, то якою мірою. Зокрема, з’ясувати, чи він є лише одним із таких засобів, чи ж єдиним засобом.

На основі такого підходу П. Рабінович запропонував дефініцію поняття прав людини як певних можливостей людини, котрі необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об’єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку суспільства і забезпечені обов’язками інших суб’єктів⁶. Тобто ці можливості потрібні

⁴ Р Гаврилюк, *Методологическая традиция доктрины естественного права* (ЧНУ 2012) 788.

⁵ Рабінович (н 3) 8-13.

⁶ Там само 18.

для того, щоб діяти певним чином або утриматися від дій у суспільстві задля задоволення своїх потреб. У цьому сенсі права людини опосередковують задоволення потреб їх носія відповідно до рівня розвитку, насамперед того суспільства, в якому ці потреби сформувалися і в якому він має намір їх задовольнити. Цей підхід лежить в основі безлічі концепцій, зокрема антропосоціокультурної теорії та екзистенціальної парадигми.

Згідно з антропосоціокультурною теорією праворозуміння, визначними представниками якої є О. Гьоффе, Р. Фербер та А. Маслоу, з позицій парадигми трансцендентального обміну благами між людьми, він спричинюється двома атрибутивними умовами можливості людського світу, а саме: 1) буттєво сконструйованою атрибутивною націленістю людей на безперервну реалізацію ними власної автономної сутності; 2) комунікативною солідарністю. *Perpetum mobile* цих одвічних устремлень людей є їх потреби у благах та життєва необхідність їх задоволення⁷. Так, О. Гьоффе зауважує, що навіть із посиланням на трансцендентальні потреби завдання легітимації права ще не може бути виконане повністю. Необхідно, зазначає він, показати, що існують суб'єктивні вимоги, інакше кажучи, суб'єктивні потреби визнання відповідних інтересів іншого. Хоча людина, розмірковує він, – це потенційно суспільна істота “від природи”, вона, утім, повинна сама створити себе як таку, активувати затаєні у собі потенційні суспільні якості, тому що суспільство виникає тільки із взаємного визнання одного іншим. У цій місії правам людини належить своя, нічим не замінна роль: людині перед самоствердженням необхідно потурбуватися про основоположні умови людського буття. О. Гьоффе зазначає: ‘Той гнів та характерна пристрасть, якими супроводжується протест проти порушення прав людини, є справедливим саме тому, що, по-перше, мова іде про вроджені інтереси, визнання яких, по-друге, має характер вимоги’. Й одразу ж задається питанням: ‘На якій підставі я можу вимагати від інших визнання за собою безперечних інтересів?’. Відповідь на нього вчений вбачає у кореляції, тобто дії, що може відбутися лише за умови дії у відповідь: права людини можуть бути легітимовані на засадах взаємності, тобто обміну⁸.

Згідно з концепцією Р. Фербера до процедур обґрунтування фундаментальних практичних принципів (чи фундаментальних норм) необхідно додати ще один виключно важливий аспект: ‘безпосереднє чи опосередковане врахування життєвих потреб інших людей’⁹. А. Маслоу називав ці потреби справжніми людськими потребами (без їх задоволен-

⁷ П. Пацурківський та Р. Гаврилюк, ‘Алгебра верховенства права, або Буттєвий устрій людського світу’ (2017) 3 Право України 119.

⁸ Там само 119-120.

⁹ Там само 118.

ня людина як вид не може існувати в принципі, тим паче не можлива людина-особистість). Адже власні потреби індивіда діють на нього як природна необхідність, тому він не може не зважати на них. Так відбувається символічний обмін свободи індивіда на його блага¹⁰. В. Майхофер, один із представників екзистенціальної парадигми, вважав, що право вкорінене в новому екзистенціалі – “буття-як” (“*Alssein*”), в якому, на його думку, і заснована можливість права як такого.

Обґрунтовуючи цю тезу, вчений вказує на, здавалося б, очевидний факт: наше буття з іншими завжди є не “буттям взагалі”, а буттям-як: покупця, продавця, друга, сусіда, лікаря тощо. Кожному з них “по суті” належить обсяг повноважень, іманентних відповідному статусу. Сам німецький філософ наводить у “Праві та бутті” приклад: “жінка” “як мати” вступає не у “вигаданий” їй, а “з природи” визначений “зв’язок” з дитиною, який “визначає” її буття як матері вищим від будь-якої індивідуальної сваволі, і направляє у справжність деяких відносин “заради дитини”¹¹.

Метою дослідження є висвітлення та обґрунтування результатів саме такого дослідження.

Базовими концептуальними підходами для формування методології цього дослідження є соціально-детерміністична парадигма та діалектичний підхід. Згідно з соціально-детерміністичною парадигмою права людини обумовлюються біосоціальними чинниками. Спираючись на діалектичний підхід, можна пояснити причину фіксації тих чи інших прав у міжнародних актах, дослідити їх взаємозв’язок, взаємообумовленість та історичний розвиток. Цим зумовлені методи дослідження Міжнародного білля прав людини, зокрема потребовий підхід, конкретно-історичний метод, методи кількісного та якісного аналізу.

Конкретно-історичний метод передбачає з’ясування умов, за яких приймалися досліджувані міжнародно-правові акти. Метод якісного аналізу дає змогу розглянути сутність людських потреб (інтересів), передбачених зазначеними актами. За допомогою методу кількісного аналізу визначено кількість випадків фіксації різноманітних видів потреб (інтересів) у досліджуваних міжнародно-правових актах. Останній підхід, як зазначено у літературі, ‘дає можливість зробити переконливий висновок стосовно розвиненості, справедливості, гуманності відповідного суспільства, умов життєдіяльності людей у ньому’¹².

¹⁰ А Маслоу, *Мотивация и личность* (Евразия 1999) 38.

¹¹ W Maihofer, *Recht und Sein. Prolegomena zu einer Rechtsontologie* (Vittorio Klostermann 1954) 13.

¹² П Рабінович, ‘Екзистенціальні потреби людини – першоджерело її основоположних прав’ (2018) Публічне право 164.

Потребова класифікація прав людини: основні критерії

Як відомо, в первинних документах Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) з прав людини, які є предметом дослідження статті, закріплена п'ятичленна класифікація прав людини, а саме: фізичні, особистісні, культурні, економічні, політичні¹³.

Першим у світі серед науковців таку класифікацію запропонував один із колишніх студентів юридичного факультету Львівського університету Г. Лаутерпахт¹⁴.

У Декларації двічі вживається термін “інтерес” (ч. 4 ст. 23 (“для захисту своїх інтересів”) та ч. 2 ст. 27 (“захист його моральних і матеріальних інтересів”)) та закріплюється низка найважливіших потреб (інтересів). Більш детально вони відображені, а також розширений їх перелік у Міжнародних пактах про права людини (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (далі – МПГПП)¹⁵ (термін “інтерес” вживається 6 разів (двічі у ч. 1 ст. 14 (“коли того вимагають інтереси приватного життя сторін”, “коли публічність порушувала б інтереси правосуддя”), один раз у ч. 3 ст. 14 (“коли інтереси правосуддя того вимагають”), ст. 21 (“в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я”), частинах 1, 2 ст. 22 (“для захисту своїх інтересів”, “в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я”), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (далі – МПЕСКП)¹⁶ (термін “інтерес” вживається тричі (ч. 1 ст. 8 (п. а) “для здійснення і захисту своїх економічних та соціальних інтересів”, пунктах а, с) “в інтересах державної безпеки чи громадського порядку”), а “потреба” – один раз (ч. 2 ст. 11) (“забезпечити справедливий розподіл світових запасів продовольства відповідно до потреб”)).

Вони класифікуються:

1. За змістом потреб (за сферою життєдіяльності):

– особистісні (потреба у житті (ст. 3 Декларації, ст. 6 МПГПП), свободі (ст. 3 Декларації, ч. 1 ст. 9 МПГПП), особистій недоторканості (ст. 3 Декларації, ч. 1 ст. 9 МПГПП), рівності перед законом та рівному захисті законом (ст. 7 Декларації, ст. 26 МПГПП), ефективному відновленні прав компетентними національними судами (ст. 8 Декларації), публічному розгляді справ (ст. 10 Декларації, ст. 14 МПГПП), обвинувачений буде вважатися невинним, доки його вина не буде встановлена у законному порядку (ч. 1 ст. 11 Декларації, ч. 1 ст. 15 МПГПП), невторчання в особи-

¹³ П Рабінович, ‘Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація’ (2013) Вісник Національної академії правових наук України 14.

¹⁴ П Рабінович та В Особа, ‘Професор Г. Лаутерпахт – автор ідеї та першого проекту Міжнародного білля (Загальної декларації) прав людини’ (2013) 4 Вісник Національної академії правових наук України 8.

¹⁵ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (н 2).

¹⁶ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (н 2).

сте та сімейне життя (ст. 12 Декларації, ч. 1 ст. 17 МПГПП), недоторканності житла (ст. 12 Декларації), захисті від втручання в особисте та сімейне життя (ст. 12 Декларації, ч. 2 ст. 17 МПГПП), вільному пересуванні та виборі місця проживання (ст. 13 Декларації, ч. 1 ст. 12 МПГПП), у вступі у шлюб (ст. 16 Декларації, ч. 2 ст. 23 МПГПП), свободі думки, слова, переконання (статті 18, 19 Декларації, МПГПП), у гуманному поводженні і повазі до гідності, властивій людській особі (ст. 10 МПГПП));

– економічні (потреба володіти майном як самостійно, так і спільно (ч. 1 ст. 17 Декларації), у праці, вільному виборі праці (ч. 1 ст. 23 Декларації, ст. 6 МПЕСКП), у благоприємних умовах праці (ч. 1 ст. 23 Декларації), в умовах, що відповідають вимогам безпеки та гігієни (п. 4 ст. 7 МПЕСКП), в однаковій для всіх можливості просування по роботі на відповідні більш високі ступені (п. 5 ст. 7 МПЕСКП));

– політичні (потреба у правосуб'єктності (ст. 6 Декларації, ст. 16 МПГПП), у притулку (ч. 1 ст. 14 Декларації), у громадянстві (ч. 1 ст. 15 ЗДПЛ), у свободі мирних зібрань (ч. 1 ст. 20 Декларації, ст. 21 МПГПП), у участі в управлінні своєю державою (ч. 1 ст. 21 Декларації, ст. 25 МПГПП), у створенні профспілки та участі в її діяльності (ч. 4 ст. 23 Декларації, ст. 22 МПГПП, п. 1 ст. 8 МПЕСКП));

– у сфері соціального захисту (потреба у відпочинку (ст. 24 Декларації, п. 6 ст. 7 МПЕСКП), у соціальному забезпеченні (ст. 22 Декларації), у достатньому життєвому рівні (ч. 1 ст. 25 Декларації, ч. 1 ст. 11 МПЕСКП), у соціальному та міжнародному порядку (ст. 28 Декларації), у захисті від безробіття (ч. 1 ст. 23 Декларації), у рівній оплаті за рівну працю (ч. 2 ст. 23 Декларації, п. 2 ст. 7 МПЕСКП), у справедливій винагороді (ч. 3 ст. 23 Декларації, п. 1 ст. 7 МПЕСКП), у задовільному існуванні самих працівників та їхніх сімей (п. 3 ст. 7 МПЕСКП), у найвищому досяжному фізичному і психічному здоров'ї (ч. 1 ст. 12 МПЕСКП));

– культурно-духовні (потреба в освіті (ч. 1 ст. 26 Декларації, ч. 1 ст. 13 МПЕСКП), у пріоритеті вибору виду освіти для своїх малолітніх дітей (ч. 3 ст. 26, ч. 3 ст. 13 МПЕСКП), у вільному доступі до культурних цінностей (ч. 1 ст. 27 Декларації, п. 2 ч. 1 ст. 1 МПЕСКП)).

Наведена градація має не тільки дослідницьке і навчальне значення, а й може бути корисною у конструюванні та вдосконаленні юридичних механізмів їх задоволення, оскільки ефективність таких механізмів значною мірою зумовлюється специфікою відповідних потреб (інтересів), яка саме і відбивається їх класифікаційно-видовою належністю.

2. Залежно від виду носіїв потреб:

– колективні (у свободі мирних зібрань (ч. 1 ст. 20 Декларації, ст. 21 МПГПП), у соціальному та міжнародному порядку (ст. 28 Декларації),

у рівній оплаті за рівну працю (ч. 2 ст. 23 Декларації, п. 2 ст. 7 МПЕСКП), у пріоритеті вибору виду освіти для своїх малолітніх дітей (ч. 3 ст. 26, ч. 3 ст. 13 МПЕСКП));

– індивідуальні (потреба у житті (ст. 3 Декларації, ст. 6 МПГПП), особистій недоторканості (ст. 3 Декларації, ч. 1 ст. 9 МПГПП), публічному розгляді справ (ст. 10 Декларації, ст. 14 МПГПП), обвинуваченого вважатися невинним, доки його вина не буде встановлена у законному порядку (ч. 1 ст. 11 Декларації, ч. 1 ст. 15 МПГПП), невтручанні в особисте та сімейне життя (ст. 12 Декларації, ч. 1 ст. 17 МПГПП), захисті від втручання в особисте та сімейне життя (ст. 12 Декларації, ч. 2 ст. 17 МПГПП), вільному пересуванні та виборі місця проживання (ст. 13 Декларації, ч. 1 ст. 12 МПГПП), у вступі у шлюб (ст. 16 ЗДПЛ, ч. 2 ст. 23 МПГПП), у праці, вільному виборі праці (ч. 1 ст. 23 Декларації, ст. 6 МПЕСКП), в однаковій для всіх можливості просування по роботі на відповідні більш високі ступені (п. 5 ст. 7 МПЕСКП), у притулку (ч. 1 ст. 14 Декларації), у громадянстві (ч. 1 ст. 15 Декларації), потреба у відпочинку (ст. 24 Декларації, п. 6 ст. 7 МПЕСКП), у соціальному забезпеченні (ст. 22 Декларації), у достатньому життєвому рівні (ч. 1 ст. 25 Декларації, ч. 1 ст. 11 МПЕСКП), у захисті від безробіття (ч. 1 ст. 23 Декларації), у справедливій винагороді (ч. 3 ст. 23 Декларації, п. 1 ст. 7 МПЕСКП), у найвищому досяжному фізичного і психічного здоров'я (ч. 1 ст. 12 МПЕСКП), потреба в освіті (ч. 1 ст. 26 Декларації, ч. 1 ст. 13 МПЕСКП));

– колективно-індивідуальні (потреба у свободі (ст. 3 Декларації, ч. 1 ст. 9 МПГПП), рівності перед законом та рівному захисті законом (ст. 7 Декларації, ст. 26 МПГПП), ефективному відновленні прав компетентними національними судами (ст. 8 Декларації), недоторканості житла (ст. 12 Декларації), свободі думки, слова, переконання (статті 18, 19 Декларації, МПГПП), у гуманному поводженні і поважанні гідності, властивій людській особі (ст. 10 МПГПП), потреба володіти майном як самостійно, так і спільно (ч. 1 ст. 17 Декларації), потреба у благоприємних умовах праці (ч. 1 ст. 23 Декларації), в умовах, що відповідають вимогам безпеки та гігієни (п. 4 ст. 7 МПЕСКП), у правосуб'єктності (ст. 6 Декларації, ст. 16 МПГПП), у притулку (ч. 1 ст. 14 Декларації), в участі в управлінні своєю державою (ч. 1 ст. 21 Декларації, ст. 25 МПГПП), у створенні профспілки та участі в її діяльності (ч. 4 ст. 23 Декларації, ст. 22 МПГПП, п. 1 ст. 8 МПЕСКП), у задовільному існуванні самих працівників та їхніх сімей (п. 3 ст. 7 МПЕСКП), у вільному доступі до культурних цінностей (ч. 1 ст. 27 Декларації, п. 2 ч. 1 ст. 1 МПЕСКП)).

Індивідуальні потреби (інтереси) задовольняються лише одноособовими діями. Колективні потреби (інтереси) задовольняються виключно

спільними діями учасників групи носіїв потреб (інтересів). Питання колективно-індивідуальних потреб (інтересів) є дискусійним¹⁷.

Особистісні потреби (інтереси)

Потреба у житті є індивідуальною та зумовлена тим, що воно є невід'ємною умовою існування кожної особи.

Потреба у свободі є колективно-індивідуальною й обумовлена тим, що вона є необхідною для повноцінної реалізації усіх можливостей, наданих особі. Проте необхідно чітко знати межі свободи.

Потреба в особистій недоторканності теж є індивідуальною та спричинена тим, що вона є гарантією свободи людини, насамперед свободи від свавільних дій посадових осіб. Зокрема, завдання фізичних чи психічних страждань іншою людиною.

Потреба людей у рівності перед законом і рівному захисті законом є колективно-індивідуальною і пояснюється тим, що це є важлива умова існування правової держави.

Окрім цього, принцип рівності є логічним продовженням принципу справедливості.

Потреба в ефективному відновленні прав є також колективно-індивідуальною і диктується фактом їх порушення іншими особами. Таке відновлення забезпечується державою юридичними та організаційно-правовими гарантіями.

Потреба людини у публічному розгляді справи з дотриманням усіх вимог справедливості незалежними і неупередженими судами є індивідуальною та мотивується тим, що гласність сприяє зниженню суб'єктивізму суду та дає змогу усім бажаючим упевнитися, що встановлені законом процедури розгляду справ дотримуються. Тобто вона є важливим інструментом, який сприяє зміцненню довіри до діяльності судової системи.

Окрім цього, публічність є важливим елементом права на справедливий суд¹⁸.

Частина 3 ст. 14 МПГПП передбачає такі гарантії її задоволення, як:

- 1) термінове і докладне повідомлення обвинуваченого мовою, яку він розуміє, про характер і підставу пред'явленого йому обвинувачення;
- 2) надання достатнього часу і можливості для підготовки обвинуваченим свого захисту і спілкування з обраним самим ним захисником;
- 3) судження без невинуваченої затримки;

¹⁷ Рабинович (н 3) 25; М Кельман, *Загальна теорія держави і права: підручник* (Кондор 2006) 152; А Георгіца, *Конституційне право зарубіжних країн: підручник* (Астон 2003) 86; О Скакун, *Теорія держави і права: підручник* (Алерта 2012) 73.

¹⁸ Е Трегубов, 'Право на справедливий суд у практиці Європейського суду з прав людини' (2010) 1 Форум права 360.

- 4) судження в присутності обвинуваченого і можливість захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника;
- 5) допит свідків, які дають показання проти обвинуваченого, або право на те, щоб цих свідків було допитано, і право на виклик і допит свідків обвинуваченого на тих самих умовах, які існують для свідків, що дають показання проти нього;
- 6) користування безплатною допомогою перекладача, якщо обвинувачений не розуміє мови, використовуваної в суді, або не говорить цією мовою;
- 7) неможливість бути приневоленим до давання свідчень проти самого себе чи до визнання себе винним.
- 8) проведення процесу стосовно неповнолітніх так, щоб враховувались їх вік і бажаність сприяння їх перевихованню¹⁹.

Потреба обвинуваченого у вчиненні злочину вважатися невинним доти, доки його вина не буде встановлена у законному порядку є індивідуальною та обґрунтовується тим, що звинувачення не може базуватися на чутках, плітках, припущеннях тощо.

Також потрібно зважати на те, що ніхто не може бути засуджений за злочини, які в час їх вчинення не становили злочину відповідно до національних законів чи міжнародного права.

Потреба у невтручанні в особисте та сімейне життя так само є індивідуальною та впливає з того, що кожна людина є найбільшою цінністю у демократичній державі. Кожна людина є унікальною, індивідуальною, є суб'єктом неформальних зв'язків, носієм приватних інтересів, які є її особистою справою.

Термін "сімейне життя" з позиції Європейського суду з прав людини насамперед охоплює стосунки між жінкою і чоловіком, які перебувають у шлюбі, зареєстрованому згідно з національним законодавством.

Поряд із цим сімейне життя включає в себе фактичні союзи, зокрема й незареєстровані, коли особи живуть разом, і навіть тоді, коли вони не живуть разом. В останньому випадку маються на увазі стосунки після розірвання шлюбу і той, хто проживає окремо від дітей, має право спілкуватися з ними.

Поняття сімейного життя охоплює також зв'язки між близькими родичами, насамперед між батьками та дітьми, навіть тоді, коли батьки дитини не перебували у шлюбі.

Потреба у недоторканності житла є колективно-індивідуальною і породжується тим, що житло є продовженням людської особистості, важливою гарантією їх свободи від незаконного проникнення до нього чи до

¹⁹ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (н 2).

іншого володіння особи, незаконного проведення в них огляду чи обшуку, а також незаконного виселення чи інших дій.

Потреба людини у захисті законом від втручання в особисте та сімейне життя, а також від посягань на недоторканність житла є індивідуальною і викликана фактами такого втручання та посягання.

У цьому разі захист забезпечується державою спеціальними та організаційно-правовими гарантіями.

Потреба у вільному пересуванні і виборі місця проживання у межах кожної держави, а також залишенні будь-якої країни, включаючи й свою, і поверненні в свою країну є аналогічним чином індивідуальною та генерується певними сімейними обставинами, зміною місця роботи, станом власного здоров'я та родичів.

Потреба чоловіка і жінки вступати у шлюб і створювати сім'ю є теж індивідуальною та аргументується взаємною симпатією осіб, інстинктом продовження роду, а також тим, що сім'я становить основну комірку суспільства.

Потреба у свободі думки, слова, переконання є колективно-індивідуальною і виникає тому, що це характеризує індивідуальність особи та демократизм держави. Кожна особа має свій погляд стосовно різних сфер життя і саме таким чином вона демонструє свою індивідуальність. Зазначені свободи можуть бути забезпечені лише у демократичній державі.

Потреба осіб, які позбавлені волі, у гуманному поводженні і повазі до їхньої гідності, властивої людській особі, є також колективно-індивідуальною та обумовлена принципом гуманізму.

Отже, можна сказати, що індивідуальні потреби (інтереси) (8 випадків) переважають над колективно-індивідуальними (6 випадків).

Економічні потреби (інтереси)

Потреба володіти майном як самостійно, так і спільно з іншими є колективно-індивідуальною і мотивується тим, що майно становить блага, об'єкти правовідносин, які людина споживає та використовує.

Потреба у праці є індивідуальною та виникає у зв'язку з необхідністю створювати і здобувати джерела існування для себе і своєї сім'ї, а також реалізувати свій творчий потенціал, виражати свою особистість.

Потреба у вільному виборі праці є також індивідуальною і пов'язана з різними здібностями, покликаннями, професійною підготовкою та освітою людей.

Потреба у сприятливих умовах праці є колективно-індивідуальною та пов'язана з тим, що вони є запорукою належного виконання роботи.

До таких умов відносять, зокрема: справний стан машин, верстатів і пристроїв, належну якість матеріалів та інструментів, необхідних для виконання робіт, їх надання, вчасне постачання виробництва електроенергією, газом та іншими джерелами енергоживлення, своєчасне забезпечення технічною документацією.

Потреба в умовах роботи, що відповідають вимогам безпеки та гігієни, аналогічним чином є колективно-індивідуальною та пояснюється тим, що від них залежить здоров'я працівника, його працездатність, ставлення до праці, інші економічні результати виробництва, рівень життя, всебічний розвиток людини як головної продуктивної сили суспільства.

Велику роль у її задоволенні відіграють юридичні гарантії, соціально-правове значення яких полягає у тому, що вони забезпечують працівникові реальну можливість користуватися певними соціальними благами, які закріплені трудовим законодавством. Серед них можна виокремити такі: діяльність судових органів щодо порушених прав працівників, участь профспілкових організацій при розірванні трудового договору з працівником з ініціативи роботодавця.

Окрім цього, сприяють задоволенню зазначеної потреби професійні спілки, які створюються з метою представництва, здійснення захисту трудових, соціально-економічних інтересів членів профспілки.

Потреба в однаковій можливості просування по роботі на відповідні більш високі ступені є індивідуальною і зумовлюється підвищенням кваліфікації, здобуттям досвіду у процесі здійснення професійної діяльності.

Так, однією з найважливіших підстав для просування по державній службі є підвищення кваліфікації, яке проводиться не рідше одного разу на п'ять років.

До того ж з метою набуття практичного досвіду та перевірки професійної підготовки і ділових якостей особи, яка претендує на більш високу посаду, може проводитися стажування терміном до двох місяців зі збереженням заробітної плати за основним місцем роботи.

Медичні працівники проходять підвищення кваліфікації раз у три роки, а також курси спеціалізації для підвищення фахового рівня, що є обов'язковою умовою зайняття вищої посади.

Отже, слід зазначити, що індивідуальні (3 випадки) та колективно-індивідуальні потреби (інтереси) (3 випадки) урівноважені між собою.

Політичні потреби (інтереси)

Потреба у правосуб'єктності є колективно-індивідуальною та роз'яснюється тим, що ні фізична, ні юридична особа не можуть діяти без

визнання цієї властивості останніх. Виключно вона надає можливість вчиняти ті чи інші дії.

Потреба людини шукати притулок є індивідуальною і виникає внаслідок переслідувань, військових конфліктів між державами, надзвичайного стану у державі тощо.

Потреба людини у громадянстві є аналогічним чином індивідуальною та постає у зв'язку з тим, що є передумовою для встановлення правового статусу особи в державі. У результаті цього особа користується усіма правами, свободами і перебуває під захистом держави, як усередині країни, так і за її межами.

Потреба у свободі мирних зібрань та асоціацій є колективною і з'являється через неправомірні дії осіб. Прикладом може слугувати Помаранчева Революція, яка була спричинена сфальсифікованими результатами виборів, у результаті чого переміг В. Янукович. Тобто у цьому випадку йдеться про неправомірні дії Центральної виборчої комісії, які виражаються у фальсифікації результатів виборів. Також слід згадати Податковий Майдан та Революцію Гідності. Податковий Майдан був зумовлений наміром Верховної Ради України ухвалити проект нового Податкового кодексу, яким вводився єдиний податок, що гальмував би розвиток торгівлі та всіх інших галузей, де він поширений, оскільки перешкодив би укрупненню бізнесу та залученню інвестицій.

Революція Гідності виникла внаслідок припинення курсу Євроінтеграції Урядом М. Азарова. У результаті цього сотні людей постраждали та були вбиті, що стало злочином проти людяності.

Окрім цього, є непоодинокі випадки, коли працівники аеропортів скасовували рейси з вимогою підвищити їм заробітну плату, адже вважали її несправедливою порівняно з оплатою інших професій.

Потреба в участі в управлінні своєю країною та вільному доступі до державної служби у ній є колективно-індивідуальною та продиктована тим, що розвиток і розквіт держави залежить від кожного з нас, а тому саме народ обирає представників до органів держави та органів місцевого самоврядування.

Потреба у створенні професійної спілки та вступі у неї є також колективно-індивідуальною і зумовлена необхідністю захисту та представництва інтересів працівників.

Для ефективного здійснення захисту й представництва профспілки наділені правами і функціями у нормотворчості, правозастосуванні та контролі за дотриманням законодавства про працю й охорону праці.

Таким чином, резюмуємо, що індивідуально-колективні потреби (інтереси) (3 випадки) переважають над індивідуальними (2 випадки) та колективними (1 випадок).

Потреби (інтереси) у сфері соціального захисту

Потреба у відпочинку є індивідуальною та є у зв'язку з тим, що кожна людина повинна відновити свої фізичні та духовні сили для подальшої роботи.

Вона забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, щорічної оплачуваної відпустки, скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час²⁰.

Потреба у соціальному забезпеченні також є індивідуальною та зароджується з факту соціальних випадків, зокрема: повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від особи обставин, старості, інших випадків.

Гарантією забезпечення такої потреби є загальнообов'язкове державне страхування зі страхових внесків громадян, підприємців, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення і створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Потреба у достатньому життєвому рівні є аналогічним чином індивідуальною і походить із того, що він є гарантією існування і прояву можливостей особи²¹.

Потреба у соціальному та міжнародному порядку є колективною і вмотивовується наявністю глобальних проблем, вирішення яких можливе тільки при згоді і співпраці різних держав.

Така співпраця повинна ґрунтуватися на принципі взаємної вигоди, який включає в себе: отримання рівних можливостей, заборона дискримінації та недобросовісної конкуренції²².

Потреба у захисті від безробіття є індивідуальною і постає у зв'язку із втратою роботи з об'єктивних причин, звільненням за власним бажанням, пошуком роботи тривалий час вперше, тимчасовими сезонними роботами.

Потреба у рівній оплаті за рівну працю є колективною та доводиться тим, що саме завдяки рівності можна порівнювати різні роботи, незалежно від того, чи ми маємо справу з працею робітника, інженера чи техника, службовця чи керівника.

У кожній роботі наявні елементи, котрі можна порівнювати: фізичні, психічні зусилля, кваліфікація, професійний досвід.

Потреба у справедливій винагороді є індивідуальною і засвідчується тим, що саме завдяки ній можна забезпечити гідний рівень життя не лише працівника, а й членів його сім'ї.

²⁰ В Хромей, 'Реалізація конституційного права на відпочинок' [2013] 4(69) Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право 145.

²¹ І Андриєнко, 'Достатній життєвий рівень як правова категорія' (2015) 2 Південноукраїнський правничий часопис 94.

²² О Мікічурова, *Принцип взаємної вигоди в міжнародному економічному праві* (Сталь 2017) 225.

Справедлива винагорода не повинна бути меншою, ніж мінімальна заробітна плата, і має бути рівною за рівноцінну працю.

Потреба у задовільному існуванні працівників та їхній сімей є колективно-індивідуальною і спричинена істотними недоліками трудового законодавства під час його застосування, а також невідповідностями із міжнародними нормами. Особливо це стосується законодавства про оплату праці.

Так, О. Волохов зазначає, що у чинному українському законодавстві існує значна прогалина стосовно форми оплати праці. У пункті 2 ст. 1 Конвенції Міжнародної організації праці про захист заробітної плати № 95 наголошується:

<...> у тих випадках, коли дозволено часткову виплату заробітної плати в натурі, має бути вжито відповідних заходів для того, щоб видача натурі призначалася для особистого користування працівника та його сім'ї і відповідно їх інтересам²³.

Зі свого боку ст. 23 Закону України “Про оплату праці” встановлює, що ‘колективним договором може бути передбачено виплату заробітної плати натурою у розмірі, що не перевищує 30 відсотків нарахованої за місяць та є бажаною для працівників’²⁴. Як стверджує автор, зважаючи на низьку активність вітчизняних профспілок щодо ведення колективних переговорів з метою укладення відповідного колективного договору, а також велику кількість приватних і малих підприємств, де профспілкові організації взагалі відсутні, вказане положення Закону має декларативний характер. Також науковець наголошує, що на практиці роботодавець може абсолютно законно нав’язати працівникові виплату 30 % від заробітної плати у натуральній формі, змусивши підконтрольну йому профспілку чи інший представницький орган працівників укласти вигідний для нього колективний договір, перетворюючи працівників на окремих видах виробництва на безоплатних торгових агентів, які будуть змушені допомагати роботодавцям у реалізації дешевих продовольчих товарів переважно низької якості або ж короткого терміну споживання.

Окрім цього, вчений виділяє проблему встановлення мінімальної заробітної плати, яку вважав найскладнішою для України з часів незалежності. Саме у цій сфері, на його думку, можна спостерігати певну недосконалість вітчизняних норм, відсутність їх співвідношення із по-

²³ Конвенція про захист заробітної плати № 95 від 1 липня 1949 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146 (дата звернення: 28.08.2018).

²⁴ Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.08.2018).

ложеннями міжнародних стандартів, як універсальних, так і регіональних²⁵.

Потреба у найвищому досяжному рівні фізичного і психічного здоров'я є індивідуальною та пов'язана з тим, що фізичне та психічне здоров'я є первинною соціальною цінністю, на основі якої формуються, визначаються й оцінюються всі інші орієнтири і блага сучасного суспільства і яка відображає біосоціальне буття людини. Без нього тією чи іншою мірою втрачають значення інші цінності, оскільки нездорова людина так чи інакше обмежена у своїй фізіологічній і соціальній активності, у спілкуванні, у побуті, у виборі місця проживання, в освіті, трудовій діяльності тощо.

Ба більше, це є важливим соціальним та економічним чинником, від рівня якого значно залежать економічні ресурси, фізичний, духовний і моральний потенціал суспільства.

На основі зазначеного вище, бачимо, що індивідуальні потреби (інтереси) (6 випадків) переважають над колективними (2 випадки) та колективно-індивідуальними (1 випадок).

Культурно-духовні потреби (інтереси)

Потреба в освіті є індивідуальною і доказується тим, що саме завдяки ній у людини розширюється світогляд і вона формується як особистість.

Частина 1 ст. 13 МПЕСКП закріплює низку засобів задоволення потреби в освіті, серед яких:

- 1) обов'язковість і безплатність початкової освіти для всіх;
- 2) відкритість і доступність середньої освіти в її різних формах, включаючи професійно-технічну середню освіту, для всіх шляхом вжиття всіх необхідних заходів і, зокрема, поступового запровадження безплатної освіти;
- 3) однакова доступність вищої освіти для всіх на основі здібностей кожного шляхом вжиття всіх необхідних заходів і, зокрема, поступового запровадження безплатної освіти;
- 4) заохочення або інтенсифікація елементарної освіти по можливості для тих, хто не проходив чи не закінчив повного курсу початкової освіти;
- 5) активне проведення розвитку мережі шкіл усіх ступенів, встановлення задовільної системи стипендій і постійне поліпшення матеріальних умов викладацького персоналу²⁶.

²⁵ О Волохов, 'Окремі проблеми українського законодавства про оплату праці та можливі шляхи їх подолання' (2014) 3 Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України 54-9.

²⁶ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (н 2).

Потреба батьків у пріоритеті вибору виду освіти для своїх малолітніх дітей є колективною і постає тому, що малолітня дитина ще не усвідомлює, який навчальний заклад їй краще обрати.

Потреба у вільному доступі до культурних цінностей є колективно-індивідуальною та проявляється внаслідок свободи творчості та захисту інтелектуальної власності.

Спостерігаємо, що індивідуальні (1 випадок), колективні (1 випадок) та індивідуально-колективні (1 випадок) потреби (інтереси) не переважають одні над одними.

Висновки. Підсумовуючи все викладене, можна сказати, що у досліджених міжнародно-правових актах більше акцентовано увагу саме на потребах (інтересах) індивідуальних (20 випадків); зазначаються також колективно-індивідуальні (14 випадків) та колективні потреби (інтереси) (4 випадки).

За критерієм сфери життєдіяльності, в якій виникають та існують людські потреби (інтереси), серед останніх найбільшу питому вагу займають потреби особистісні (14 випадків (37 %)). далі йдуть потреби (інтереси) у сфері соціального захисту (9 випадків (24 %)), політичні (6 випадків (16 %)), економічні (5 випадків (13 %)), культурно-духовні (3 випадки (8 %)).

Таким є результат потребового дослідження первинної ООНівської тріади Міжнародного білля про права людини. Наскільки такий спосіб дослідження є підставним (доречним) – покажуть подальші дослідження.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Konventsiia pro zakhyst zarobitnoi platy № 95 [Convention on Salary Protection No. 95] vid 1 lypnia 1949 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146 (accessed: 28.09.2018) (in Ukrainian).
2. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights] vid 16 hrudnia 1966 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (accessed: 28.08.2018) (in Ukrainian).
3. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava [International Covenant on Civil and Political Rights] vid 16 hrudnia 1966 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (accessed: 28.08.2018) (in Ukrainian).
4. Pro oplatu pratsi [On Labor Remuneration]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 24 bereznia 1995 r. № 108/95-BP. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (accessed: 28.08.2018) (in Ukrainian).
5. Zahalna deklaratsiia prav liudyny, pryiniata i proholoshena rezoliutsiieiu [Universal Declaration of Human Rights] vid 10 hrudnia 1948 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (accessed: 28.09.2018) (in Ukraine).

Bibliography

Authored books

6. Maihofer W, *Recht und Sein. Prolegomena zu einer Rechtsontologie* (Vittorio Klostermann 1954).
7. Gavrilyuk R, *Metodologicheskaya traditsiya doktriny estestvennogo prava [Methodological Tradition of the Natural Law Doctrine]* (ChNU 2012) (in Russian).
8. Heorhitsu A, *Konstytutsiine pravo zarubizhnykh krain: pidruchnyk [Constitutional Law of Foreign Countries: Textbook]* (Aston 2003) (in Ukrainian).
9. Kelman M, *Zahalna teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk [General Theory of State and Law: Textbook]* (Kondor 2006) (in Ukrainian).
10. Maslou A, *Motivatsiya i lichnost' [Motivation and Personality]* (Evraziya 1999) (in Russian).
11. Mikichurova O, *Pryntsyp vzaiemnoi vyhody v mizhnarodnomu ekonomichnomu pravi [Principle of Mutual Benefit in International Economic Law]* (Stal 2017) (in Ukrainian).
12. Rabinovich P, *Sotsialisticheskoe pravo kak tsennost' [Socialist Law as a Value]* (Vishcha shkola 1985) (in Russian).
13. —, *Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy: navchalnyi posibnyk [Fundamentals of the General Theory of Law and State: Teaching Manual]* (Krai 2008) (in Ukrainian).
14. Skakun O, *Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk [Theory of State and Law: Textbook]* (Alerta 2012) (in Ukrainian).

Journal articles

15. Andriienko I, 'Dostatnii zhyttievi riven yak pravova katehoriia' ['Adequate Standard of Living as a Legal Category'] (2015) 2 Pivdenoukrajinskyi pravnychi chasopys 94 (in Ukrainian).
16. Khromei V, 'Realizatsiia konstytutsiinoho prava na vidpochynok' ['Implementation of the Constitutional Right to Rest'] [2013] 4(69) Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo 145 (in Ukrainian).
17. Patsurkivskiy P ta Havryliuk R, 'Algebra verkhovnstva prava, abo Buttievyi ustrii liudskoho svitu' ['Rule of Law Algebra or the Existential Structure of the Human World'] (2017) 3 Pravo Ukrainy 119 (in Ukrainian).
18. Rabinovych P ta Osoba V, 'Profesor H. Lauterpakht – avtor idei ta pershoho proektu Mizhnarodnoho billia (Zahalnoi deklaratsii) prav liudyny' ['Professor H. Lauterpacht – Author of the Idea and the First Draft of the International Bill (Universal Declaration) of Human Rights'] (2013) 4 Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy 8 (in Ukrainian).
19. Rabinovych P, 'Ekzistentsialni potreby liudyny – pershodzherelo yii osnovopolozhnykh prav' ['Existential Needs of an Individual – the Source of Fundamental Human Rights'] (2018) Publichne pravo 164 (in Ukrainian).
20. —, 'Osnovopolozhni prava liudyny: sotsialno-antropna sutnist, zmistova klasyfikatsiia' ['Fundamental Human Rights: Socio-anthropic Essence, Content Classification'] (2013) Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy 14 (in Ukrainian).
21. Trehubov E, 'Pravo na spravedlyvyi sud u praktytsi Yevropeiskoho sudu z prav liudyny' ['Right to a Fair Trial in the Practice of the European Court of Human Rights'] (2010) 1 Forum prava 360 (in Ukrainian).
22. Volokhov O, 'Okremi problemy ukrajinskoho zakonodavstva pro oplatu pratsi ta mozhyvi shliakhy yikh podolannia' ['Some Problems of Ukrainian Legislation on Wages and Possible Ways to Overcome Them'] (2014) 3 Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy 54-9.

Anna Nakonechna

INTERNATIONAL BILL OF HUMAN RIGHTS: NEED-BASED DIMENSION

ABSTRACT. The Universal Declaration of Human Rights, and also its derivatives and other constituents of the International Bill of Human Rights to which it is a part, have been in the focus of few studies based on different methodological approaches. However, these acts have not yet been the subject matter of scientific research from the standpoint of the need-based approach. The latter is underlain by the social and legal paradigm and is near-humanistic, since as its core it has the real-life existence of each person which is inevitably mediated by the process of meeting his/her needs.

The purpose of the study is to highlight and provide rationale for the results of such a study.

The article shows how human needs and interests are entrenched in the Universal Declaration of Human Rights and the United Nations International Covenants of 1966 on human rights. Such needs and interests are classified in a rather non-conventional manner. The author determines quantitative indicators of each type of the needs (interests) envisaged by this primary International Bill of Human Rights. Thus, according to the criterion of life activity within which human needs (interests) arise and exist, among the latter, personal needs (interests) account for the largest share (14 cases). Next are the needs (interests) relating to social protection (9 cases), economic (5 cases), and cultural and spiritual ones (3 cases); depending on the type of the media of such needs, the international legal acts under study give more focus specifically to individual needs (interests) (20 cases), collective-individual (14 cases) and collective ones (4 cases).

The basic conceptual approaches used to form the methodology of this study were the socio-deterministic paradigm and the dialectical approach. According to the socio-deterministic paradigm, human rights are determined by biosocial factors. The dialectical approach allows to explain the reason for entrenchment of certain rights in international acts and to explore their interrelation, interdependence and historical development. This preconditions the methods of study of the International Bill of Human Rights, in particular, the need-based approach, the specific historical method, and the methods of quantitative and qualitative analysis.

The need-based approach postulates the idea that the essence of social phenomena is represented by their useful aspects which may be used by an individual and society to meet their needs. The specific historical method involves clarifying the conditions under which the international legal acts under study were adopted. The qualitative analysis method allows to study the essence of human needs (interests) provided for in such acts. The quantitative analysis method determines how many times cases of different types of needs (interests) are entrenched in the international legal acts under study.

KEYWORDS: personal needs (interests); economic needs (interests); political needs (interests); cultural and spiritual needs (interests).